

DECISIO

Ministerie van Economische Zaken en Klimaat

Evaluatie pilotfase MKB-toets

Eindrapportage

Amsterdam, 4 maart 2019

TITEL

Evaluatie pilotfase MKB-toets; eindrapportage

DATUM

4 maart 2019

STATUS RAPPORT

Eindrapport

OPDRACHTGEVER

Ministerie van Economische Zaken en Klimaat

PROJECTTEAM DECISIO

Jaap Broer (j.broer@decisio.nl)

Daan van Gent

Ingrid Laane

Lilian Tilburgs

CONTACTGEGEVENS DECISIO | ECONOMISCH ONDERZOEK EN ADVIES

Valkenburgerstraat 212

1011 ND Amsterdam

T 020 - 67 00 562

E info@decisio.nl

I www.decisio.nl

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	1
2.	Achtergrond MKB-toets	3
3.	Evaluatie	5
	3.1 Procesmatig	5
	3.2 Inhoudelijk	7
4.	Conclusies en aanbevelingen	12
	4.1 Conclusies	12
	4.2 Aanbevelingen	13
	Bijlage 1. Geïnterviewden	15
	Bijlage 2. Gespreksleidraad	16

1. Inleiding

MKB-toets

Naar aanleiding van twee moties in de Tweede Kamer in oktober 2016 heeft het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK) een pilot opgezet om vooraf wet- en regelgeving op uitvoerbaarheid en regeldrukeffecten voor MKB-bedrijven te toetsen. In 2018 zijn in het kader van deze pilot in panelvorm zeven MKB-toetsen gehouden over voorgenomen wet- en regelgeving.

Schema 1.1 Overzicht uitgevoerde MKB-toetsen en departementen

MKB-toets	Departement
Aanpassing Werkkostenregeling	FIN
Winkeltijden	EZK
Warenwetbesluit Meel en Brood	VWS
Thuiskopieheffing	JenV
Berekeningsmethode Terugverdiendtijdmethodiek	EZK
Energiebesparende maatregelen	
Afschaffen doelgroepverklaring Loonkostenvoordeel (LKV)	SZW
EVOA	IenW

Evaluatie van de pilotfase MKB-toets

EZK heeft richting de Kamer aangegeven dat de opzet van de MKB-panelbijeenkomsten na afloop van de pilotfase zou worden geëvalueerd. Onderzoeks- en adviesbureau Decisio heeft deze evaluatie uitgevoerd. Voorliggend rapport is daar het resultaat van.

Doelstelling en onderzoeksvragen

Het doel van de evaluatie is “het verkrijgen van inzicht of de MKB-toets MKB-bedrijven effectief betreft bij de invulling van nieuwe wet- en regelgeving en hen in staat stelt een oordeel te geven over relevante aspecten, zodat de werkbaarheid en uitvoerbaarheid van nieuwe wet- en regelgeving wordt vergroot en de regeldruk wordt verminderd”.

De onderzoeksvragen waren deels procesmatig en deels inhoudelijk:

Procesmatige aspecten:

- Was het achteraf gezien het juiste moment in het wetgevingsproces om het panel te houden?
- Verliep de werkwijze m.b.t. aanleveren paneldeelnemers naar tevredenheid?
- Wat vond u van de werkwijze waarmee het dossier werd geselecteerd?

Inhoudelijke aspecten:

- Zaten er wat u betreft de juiste MKB-ondernemers aan tafel?
- Was de opkomst voldoende voor nuttige input?
- Heeft het MKB-panel nieuwe inzichten opgeleverd, met name over de aspecten werkbaarheid, uitvoerbaarheid en vermindering regeldruk?
- Was de hoeveelheid tijd die men in de panelbijeenkomst heeft gestoken acceptabel?
- Was de vooraf toegestuurde informatie adequaat?
- Was het verslag/terugkoppeling naar tevredenheid?
- Wat zou er verder verbeterd kunnen worden qua opzet/aanpak?

Aanpak

Het onderzoek bestond in de eerste fase uit gesprekken met de trekkers van de MKB-toets vanuit EZK, de 'dossierhouders' van de wetten en regels die aan de MKB-toets zijn onderworpen en de betrokkenen bij Ondernemend Nederland (ONL) en MKB Nederland (MKB-NL). Deze gesprekken waren face-to-face. Vervolgens is telefonisch met ondernemers gesproken die aan de paneldiscussies hebben deelgenomen en aanvullend met een drietal betrokken regeldrukcoördinatoren van verschillende departementen. Het overzicht van gesprekspartners is opgenomen in bijlage 1.

Leeswijzer

In hoofdstuk 2 gaan we kort in op de achtergrond en opzet van de MKB-toets. In hoofdstuk 3 beschrijven we de bevindingen uit de gesprekken met EZK, de dossierhouders, regeldrukcoördinatoren, MKB-NL, ONL en de ondernemers. In hoofdstuk 4 zijn de conclusies en aanbevelingen opgenomen.

2. Achtergrond MKB-toets

De MKB-toets is een van de maatregelen van het huidige kabinet om de regeldruk voor het bedrijfsleven te verminderen. De MKB-toets moet ervoor zorgen dat kleine en middelgrote bedrijven in een vroeg stadium worden betrokken bij initiatieven voor nieuwe wet- en regelgeving die naar verwachting substantiële regeldruk met zich meebrengen. Zo kan tijdig een oordeel worden gegeven over de effecten voor het MKB in de praktijk. Het doel van de MKB-toets is “te bewerkstelligen dat nieuwe wet- en regelgeving ook voor het MKB werkbaar en uitvoerbaar is en met zo min mogelijk regeldruk gepaard gaat”.

Wat houdt de MKB-toets in?

In de MKB-toets krijgt een panel van individuele MKB-ondernemers de mogelijkheid om in een vroege fase met departementen hun inzichten te delen over voorgenomen wet- en regelgeving. Deelnemers aan het panelgesprek krijgen van te voren in een startnotitie een toelichting op het ‘probleem dat aanleiding is voor nieuwe wetgeving, waaronder de omvang van het probleem en welke bedrijven geraakt worden, en wat de overheid beoogt te bereiken, incl. tenminste één oplossingsrichting’. Bij de panelgesprekken zijn doorgaans 5 tot 10 ondernemers aanwezig. Van het gesprek wordt een conceptverslag gemaakt dat voor commentaar wordt teruggeleegd bij de deelnemers. Het definitieve verslag wordt gebruikt in vervolgtrajekten, waaronder de regeldruktoets van de ATR.

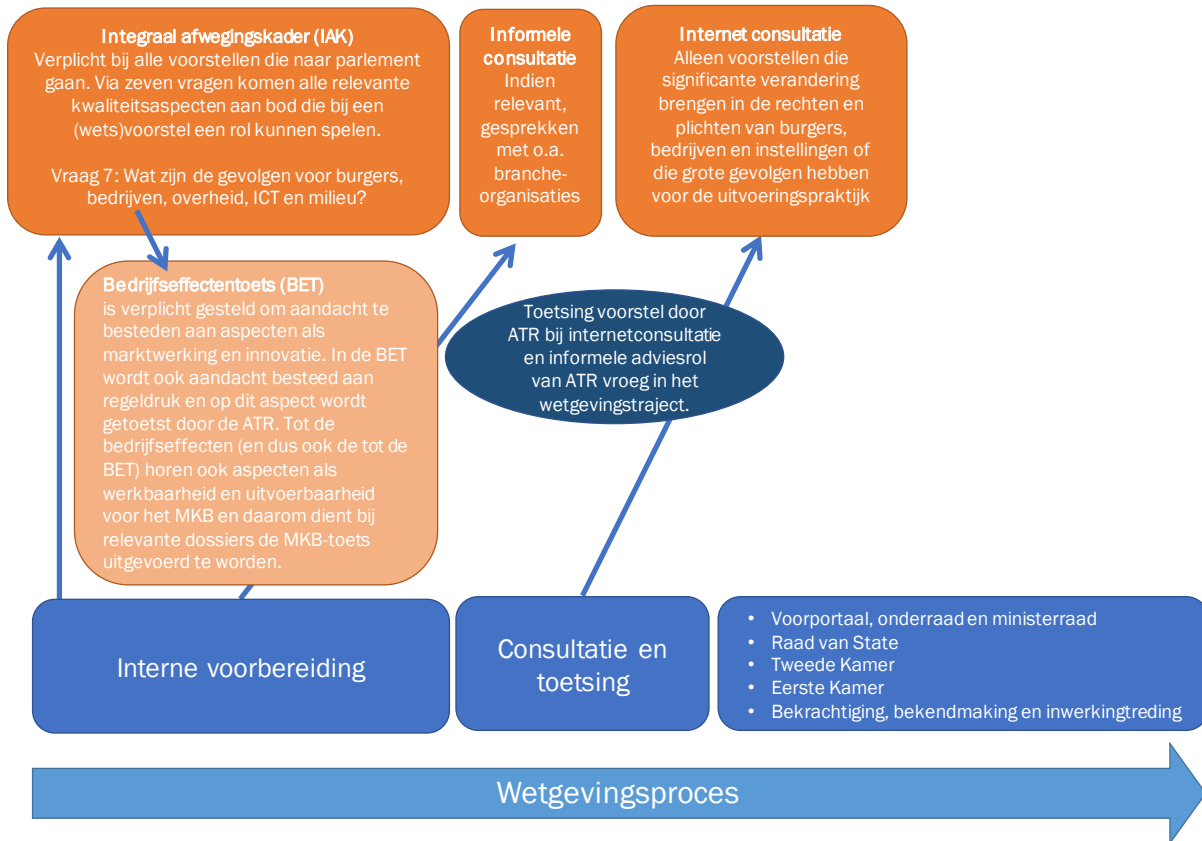
De MKB-toets is als pilot uitgevoerd en opgenomen als onderdeel van de Bedrijfseffectentoets (BET), die weer onderdeel is van het Integrale afwegingskader (IAK). Tot de BET behoort ook een regeldruktoets waar de ATR toezicht op houdt.

Figuur 2.1 op de volgende pagina geeft schematisch weer in welke fase van het wetgevingstraject de MKB-toets gehouden wordt.

Het bedrijfsleven wordt ook geraadpleegd via een openbare internetconsultatie. De ervaring leert dat hierop voornamelijk het georganiseerde bedrijfsleven reageert. Het toevoegen van de MKB-toets in een eerdere fase in het wetgevingsproces is een uitwerking van het *think small first-principe*. Dat gaat uit van “de ratio dat de overgrote meerderheid van de bedrijven klein is, en dat als een wettelijke regeling werkbaar en begrijpelijk is voor kleine bedrijven, hij automatisch ook werkbaar is voor grote(re) bedrijven” (kamerbrief Minister Kamp, 14 februari 2017). De MKB-toets zorgt daarmee voor het nauwer betrekken van MKB’ers en voor concreter inzicht in de mogelijke gevolgen van nieuwe wet- en regelgeving op de regeldruk en administratieve lasten voor het MKB. De verslagen van de panelgesprekken gaan naar de ATR.

Figuur 2.1 MKB-toets in het wetgevingsproces

Opzet MKB-toets in de pilotfase

Voorafgaand aan de panelbijeenkomsten heeft EZK een aantal afspraken gemaakt met de koepelorganisaties MKB Nederland en Ondernemend Nederland, en met de departementale regeldrukcoördinatoren. Hierbij hebben de koepelorganisaties toegezegd te zullen zorgen voor MKB-ondernemers die bij de panelbijeenkomsten aanwezig zullen zijn. Met de coördinatoren heeft EZK afgesproken dat departementen 1 á 2 dossiers voor de pilots aanleveren en ter voorbereiding op de panelbijeenkomst een *factsheet* aanleveren met daarin de beschrijving van het probleem, de doelgroep en een oplossingsrichting. Verder zijn de uitgangspunten van de MKB-toets met de koepelorganisaties en departementen afgestemd. Deze uitgangspunten waren dat het om een wet of regel moet gaan die zich vroeg in het wetgevingsproces bevindt, dat het om dossiers moet gaan met naar verwachting substantiële bedrijfseffecten, dat in principe alleen MKB-bedrijven aan tafel zitten, dat de resultaten worden vastgelegd in een verslag en dat de uitkomsten worden verwerkt in de wetgeving of de bijbehorende toelichting.

3. Evaluatie

3.1 Procesmatig

Was het achteraf gezien het juiste moment in het wetgevingsproces om het panel te houden?

Zes van de zeven gesproken dossierhouders zijn van mening dat de MKB-toets op een goed moment in het proces werd gehouden. Er was nog voldoende ruimte om suggesties voor wijzigingen mee te nemen in vervoltrajecten. Ook is het belangrijk om niet te vroeg in de ontwikkelfase te zijn, omdat een wet of regel concreet genoeg moet zijn om aan ondernemers voor te leggen. Een aantal keren kwam in de gesprekken met dossierhouders naar voren dat het goed zou zijn als er een aantal opties of keuzes zijn die je aan het panel kan voorleggen om daarmee sturing te geven aan de discussie. Een deel van de paneldeelnemers had wel het idee dat de MKB-toets vrij laat in het proces werd gehouden waardoor de aanpassingsmogelijkheden beperkt waren. Zij pleiten voor een toets vroeger in het proces.

Uitzondering is het dossier EVOA dat Europese wet- en regelgeving betreft. Daarbij speelde met name dat de Nederlandse overheid, in samenwerking met onder meer RVO en de inspectie, een standpunt bepaalde op een aantal wijzigingen en dat die in principe vast stonden. In Brussel waren in september al consultaties met brancheorganisaties geweest; deze hadden mogelijk effectiever kunnen zijn als de uitkomsten van de MKB-toets bekend waren.

Verliep de werkwijze m.b.t. aanleveren paneldeelnemers naar tevredenheid?

MKB Nederland en Ondernemend Nederland hebben paneldeelnemers aangeleverd. Het ministerie van EZK had een coördinerende rol tussen de departementen en de koepelorganisaties. Het bleek dat het zoeken en benaderen van de juiste ondernemers de nodige tijd en energie van de bedrijfslevenkoepels vergt. Redenen hiervoor zijn:

- EZK gaf aan de koepelorganisaties een seintje op het moment dat een MKB-toets gepland werd. De informatie over het dossier was in een deel van de gevallen nog weinig concreet om op basis daarvan ondernemers te kunnen selecteren en benaderen.
- De *factsheets* die later in het traject kwamen, boden meer duidelijkheid voor de koepels om te beginnen met het selecteren van ondernemers. Dat gebeurt op een getrapte manier: eerst wordt gekeken welke brancheorganisaties relevant zijn, via die brancheorganisaties worden vervolgens ondernemers aangeschreven.

- Tussen het moment dat de *factsheet* werd aangeleverd en het moment van de panelbijeenkomst zat weinig tijd. Dit zorgde ervoor dat genodigden vaak niet konden en dat extra organisatiewerk nodig was om toch voldoende deelnemers te krijgen.
- Beide koepels hebben moeite om intern voldoende capaciteit te organiseren om EZK hierin goed te ondersteunen, zeker als in de toekomst op meer regelmatige basis MKB-toetsen georganiseerd gaan worden.

Dit is dus een aandachtspunt. Het aanleggen en bijhouden van een database met ondernemers die in principe bereid zijn deel te nemen aan een MKB-toets kan daarin ondersteunend zijn. De manier waarop de database is opgebouwd en welke bedrijfsgegevens genoteerd worden is daarbij van belang. Sommige dossiers zullen namelijk in enige mate sector- of branchespecifiek zijn, dan zal gericht op bijvoorbeeld bepaalde SBI-coderingen binnen de database gezocht moeten kunnen worden naar relevante ondernemers (waarbij ook rekening gehouden moet worden met de hoofd- en nevenactiviteiten van bedrijven).

De dossierhouders zijn content met het feit dat zij niet zelf ondernemers aan hoefden te leveren, onder andere ook om de schijn van een bepaalde voorselectie te voorkomen (dat de *usual suspects* aan tafel zitten). Daarnaast scheelt het de dossierhouders veel werk, dat zij niet gewend zijn te doen en waarvoor ze ook niet altijd over passende netwerken beschikken.

Bij de organisatie van één MKB-toets heeft de regeldrukcoördinator van het departement in samenwerking met het ministerie van EZK zelf veel moeite gedaan om ondernemers te vinden en uit te nodigen, omdat het aantal aangeleverde MKB-ondernemers erg tegenviel. Dit vergde een lange adem en veel tijd en capaciteit van het departement.

Wat vond u van de werkwijze waarmee het dossier werd geselecteerd?

In praktisch alle gevallen heeft de selectie 'ad hoc' plaatsgevonden, waarbij ook een zeker opportunisme meespeelde. EZK verzocht de departementen om aanlevering van dossiers voor de MKB-toets. De departementen zijn daar vervolgens op verschillende manieren mee omgegaan. In het algemeen was de interesse van dossierhouders om deel te nemen beperkt. In een aantal gevallen wees de coördinator van het departement een dossier aan. In andere gevallen hebben zich uiteindelijk dossiers aangediend waartegen weinig weerstand vanuit het MKB bleek te zijn.

Zowel dossierhouders als EZK en koepelorganisaties geven aan dat meer aandacht moet worden gegeven aan het selecteren van - de juiste - dossiers. Dat kan op

verschillende manieren, bijvoorbeeld door heldere criteria op te nemen in de bedrijfseffectentoets en in de handreiking voor de MKB-toets voor regeldrukcoördinatoren en dossierhouders die met de toets aan de slag moeten.

Ook signalering door brancheverenigingen (via de koepelorganisaties) of door de departementen zelf kan werken om dossiers te selecteren waarvoor een MKB-toets zinvol is. Verder is de suggestie gedaan om t.a.v. Europese wet- en regelgeving de overzichten van de Europese Commissie over nieuwe wet- en regelgeving en wijziging daarvan in de gaten te houden. In veel gevallen neemt Nederland hierover een standpunt in waarvoor een MKB-toets input kan leveren.

3.2 Inhoudelijk

Zaten de juiste MKB-ondernemers aan tafel?

De gesproken dossierhouders zijn vrijwel allemaal van mening dat bij hun MKB-toets een goede vertegenwoordiging vanuit het bedrijfsleven aanwezig was. Wel bleek het bij sommige dossiers lastig om het juiste aantal en soort ondernemingen aan tafel te krijgen. Zo hebben aan enkele tafels ook grotere bedrijven deelgenomen of was de opkomst relatief laag.

De gesproken paneldeelnemers zijn echter vrijwel allemaal positief over de aanwezige vertegenwoordiging van het bedrijfsleven. Zij geven aan dat bedrijven aanwezig waren uit verschillende branches en schakels in de keten en bij de meeste panels ook van verschillende grootteklassen. Dat is tegelijkertijd ook een aandachtspunt, bij enkele tafels was ook een aantal grotere bedrijven aanwezig die in de regel vaker met bepaalde wetten of regels te maken hebben en mede daarom ook specifieke capaciteit in kunnen zetten om daarop in te spelen. Kleinere bedrijven kunnen die capaciteit niet altijd organiseren, de impact van sommige wetten en regels is daarom juist voor deze groep groter.

Ondernemer: “Vertegenwoordiging vanuit de bedrijven was goed, groot en klein was aanwezig. Je moet goed kijken naar de mix, of het een goede afspiegeling is, die was prima.”

Verder werd meegegeven dat wanneer de MKB-toets vaker wordt ingezet het volgens de paneldeelnemers belangrijk is om ervoor te zorgen dat niet steeds dezelfde mensen aan tafel zitten en dat deelnemers zich ook echt met de dagelijkse gang van zaken in het bedrijf bezig houden.

Was de opkomst voldoende voor nuttige input?

Bij de meeste panelbijeenkomsten was dit het geval. Verschillende dossierhouders zeggen dat de opkomst best wat hoger had mogen zijn, zo haakte bij verschillende MKB-toetsen een aantal ondernemers op het laatste moment af. Tegelijkertijd is een te grote groep ondernemers ook niet gewenst om een overzichtelijke discussie te krijgen. Rond de zeven ondernemers, en in elk geval maximaal tien, betekent dat iedereen aan het woord kan komen. Een van de panels had slechts drie ondernemers aan tafel, maar omdat deze op verschillende plekken in de keten van producent tot consument actief zijn, leverde het een zinvolle discussie op met bruikbare uitkomsten.

Een andere, meer centrale locatie kan wellicht helpen om de opkomst van ondernemers te vergroten, maar dat hoeft niet per se. Er is nu gezocht naar ondernemers die niet al te ver van Den Haag wonen, en er waren soms ook ondernemers uit Zeeland aanwezig - en uit andere gebieden verder weg. Het is het hele pakket: op tijd concrete informatie aanleveren, planning, aangeven dat de ondernemers echt invloed kunnen hebben, zorgen voor een goede plek en bereikbaarheid en goede parkeermogelijkheden. Zo werd één bijeenkomst bewust bij EZK gehouden na 14 uur, zodat er gratis in de buurt geparkeerd kon worden. Aan de andere kant blijven het MKB'ers waardoor de dagelijkse praktijk ('de belangrijke klant, de inspectie die langskomt'), zwaarder weegt dan een bijeenkomst over de werkbaarheid van een wet.

Ondernemer: "Het gaat vaak maar om kleine nuances, maar die zorgen er wel voor dat de regeling praktischer wordt."

Heeft het MKB-panel nieuwe inzichten opgeleverd, met name over de aspecten werkbaarheid, uitvoerbaarheid en vermindering regeldruk?

De dossierhouders vinden dat de gesprekken met de ondernemers meerwaarde hebben omdat ze zo rechtstreeks horen waar ondernemers in de dagelijkse praktijk tegenaan lopen. Omdat geen standpunten zijn voorbesproken en er 'echte' ondernemers aan tafel zaten, kwamen het in het algemeen ervaringen uit de dagelijkse praktijk ter sprake. Echter, de focus kon niet altijd blijven liggen op werkbaarheid en uitvoerbaarheid. Mogelijk dat het stellen van meer concrete vragen hieromtrent een oplossing kan bieden. Nadeel van deze werkwijze is dat het idee kan ontstaan dat er nog speelruimte is op die punten terwijl dat misschien niet het geval is. Je scheidt mogelijk verkeerde verwachtingen. Hier zit 'spanning' in: enerzijds wil het ministerie graag over concrete punten praten zodat zinvolle feedback volgt.

Dossierhouder: "Het is prettig om met de 'echte' ondernemer te spreken, degene die er in de dagelijkse praktijk mee te maken heeft."

Tegelijkertijd past elk voorstel in een groter geheel van wet- en regelgeving en spelen naast de belangen van de MKB-ers andere belangen mee. Je wil als ministerie dus niet de indruk wekken dat alles nog aangepast kan worden wanneer dat niet het geval is. In de praktijk moet hiervoor een goede balans gevonden worden (dit geldt overigens voor alle inspraakmomenten, niet alleen voor de MKB-toets). De rol- en taakverdeling (EZK voorzitter, dossierhouders vanuit inhoud die daar niet waren om hun dossier te verdedigen) en de manier waarop hieraan invulling werd gegeven hielpen hierbij in belangrijke mate. In de meeste gevallen is het te vroeg om te zeggen wat daadwerkelijk met de input in de MKB-toets is/wordt gedaan, maar het heeft in het algemeen wel geleid tot voorstellen om op onderdelen de wet of regel aan te passen.

Dossierhouder: "Met name het vrijuit praten tijdens de bijeenkomst zorgde ervoor dat er zicht is gekregen of het kon of niet."

Ondernemers zijn unaniem van mening dat tijdens de bijeenkomsten naar elkaar werd geluisterd en goed werd doorgevraagd en dat het ministerie open leek te staan voor hun input. Het waren vruchtbare en open discussies volgens de deelnemers. Vooraf vreesde men soms voor 'bureaucraten' of ambtenaren die zich zouden 'ingraven', maar deze angst bleek ongegrond. Wel is een aantal ondernemers enigszins sceptisch over de vraag of daadwerkelijk iets met hun input gebeurt. In één dossier is volgens een paneldeelnemer niks met de input gebeurd toen daar wel de kans voor was.

Was de hoeveelheid tijd die men in de panelbijeenkomst heeft gestoken acceptabel?

Dossierhouders vinden de geïnvesteerde tijd in het algemeen acceptabel. Zij zijn positief over het feit dat in de pilotfase het organisatorische deel door EZK en de koepelorganisaties op zich werd genomen. Dat scheelt de dossierhouders veel tijd. De positieve ervaringen met de MKB-toetsen zelf maken dat zij achteraf gezien de hoeveelheid tijd die ze in de MKB-panels hebben gestoken in verhouding vinden staan tot de inzichten die ze hebben opgeleverd. De vraag of ze een MKB-toets

weer zouden doen, wordt echter niet volmondig met ja beantwoord. Aangegeven wordt dat daar wel geschikte dossiers voor moeten zijn en dat het niet teveel moet drukken op de beschikbare capaciteit binnen het departement. Er is dus nog wel enig missiewerk te verrichten.

Ondernemer: “De mensen van het ministerie stonden echt open voor onze ideeën. Ze waren zich bewust van hun rol en de communicatie was heel goed.”

De koepelorganisaties (met name MKB Nederland) zeggen in deze pilotfase wel relatief veel tijd kwijt te zijn aan het selecteren, uitnodigen en er daadwerkelijk voor zorgen dat ondernemers aanwezig waren bij de panelbijeenkomsten. Op het moment dat de pilot wordt omgezet naar een structureler instrument zal daarvoor een oplossing moeten worden gezocht, is de opvatting. Zeker als het aantal toetsen wordt uitgebreid.

De betrokkenen bij het ministerie van EZK, die een faciliterende rol hadden bij de MKB-toetsen en een van de betrokken regeldrukcoördinatoren hebben relatief veel tijd in de pilotfase gestoken. Ook zij vinden dat wanneer de MKB-toets een structureler karakter krijgt, er aandacht moet komen voor het capaciteitsvraagstuk. Enerzijds kan gedacht worden aan een zwaardere rol voor de departementen, anderzijds zou er een apart bureau kunnen komen dat specifiek is ingericht om de MKB-toetsen te faciliteren.

Ondernemer: “De interactie zorgt ervoor dat je elkaar beter begrijpt, dit vergroot het draagvlak.”

Ondernemers vinden de tijdsbesteding in het algemeen acceptabel, ook ondernemers die van verder weg moesten komen. Ze waren blij met de mogelijkheid om input te leveren, ook al kost het een dag. Andere vormen (videovergadering, belronde) vinden zij minder aantrekkelijk. De toegevoegde waarde zit juist in de interactie tussen ondernemers en met het departement volgens hen. Samen kom je tot betere inzichten. Dat dossierhouders een inkijkje gaven in de overwegingen die ten grondslag liggen aan een regel vond men erg nuttig, dit vergroot het begrip en daarmee de acceptatie onder ondernemers. Kanttekening hierbij is dat dit de mening is van paneeldeelneemers en wij geen zicht hebben op de overwegingen van ondernemers om niet mee te doen of op het laatste moment af te zeggen. Mogelijk dat andere vormen (videoconferentie, belronde) tot een hogere opkomst zouden hebben geleid.

Was de vooraf toegestuurde informatie adequaat?

Ondernemers vonden in het algemeen de vooraf toegestuurde notitie nuttig en begrijpelijk. Een ondernemer deed de suggestie om in de notitie ook iets over de fase en het algemene proces te zeggen waarin aanpassing van de wetgeving zich bevindt. Dan kun je als ondernemer beter inschatten welke ruimte er nog is om zaken aan te passen en hoe het vervolgproces eruit ziet.

Was het verslag / de terugkoppeling naar tevredenheid?

Alle ondernemers waren positief over het verslag en de mogelijkheid die werd geboden om hierop te reageren. Eén ondernemer noemde als aandachtspunt dat de reactietermijn wat kort was. Een gedeelde wens én verwachting bij ondernemers is om op de hoogte gehouden te worden van zowel het proces als de inhoud (wat is er met de input uit de MKB-toets gebeurd). Zij hebben er begrip voor dat dit soms enige tijd duurt, maar verwachten hier uiteindelijk wel een terugkoppeling op. Wanneer dit niet gebeurt is de verwachting dat het enthousiasme snel afneemt om deel te nemen aan de panelbijeenkomst.

Wat zou er (verder) verbeterd kunnen worden qua opzet/aanpak?

Een aantal ondernemers had niet het gevoel dat er nog veel aan het concept wetsvoorstel geschaafd kon worden. Hun suggestie is om in een eerder stadium met MKB'ers om tafel te gaan, nog voordat er een concept wetsvoorstel ligt.

Een praktisch aandachtspunt dat een aantal paneldeelnemers noemde, is dat het leuk was dat een borrel werd georganiseerd of een cadeaubon werd gegeven, maar dat dit niet nodig was. Zij waarderen het gebaar maar hopen niet dat dit de drempel verhoogt om te MKB-toets op grotere schaal toe te passen.

4. Conclusies en aanbevelingen

4.1 Conclusies

Procesmatig

Bij de vraag of de MKB-toetsen op het juiste *moment in het wetgevingsproces* zijn gehouden, zit er licht tussen de mening van de dossierhouders en de ondernemers. De dossierhouders zijn in het algemeen van mening dat het moment passend was, terwijl een aantal ondernemers het gevoel had dat er niet zoveel meer veranderd kon worden. Dit heeft deels met verwachtingen (management) te maken, want veel van de suggesties hebben wel tot (kleine) aanpassingen geleid.

Het *vinden en benaderen van ondernemers* voor panelbijeenkomsten vergt de nodige tijd, moeite en energie van MKB Nederland en Ondernemend Nederland en van EZK en regeldrukcoördinator. Voor een deel is dit een *fact of life*: het is lastig om geschikte ondernemers te vinden die tijd en gelegenheid hebben mee te werken. Er wordt nu door EZK en koepels gedacht aan het opzetten van een database, om dit proces efficiënter te maken.

Het *selectieproces van de dossiers* verdient aandacht. Het was nu nog wennen, en het was niet altijd eenvoudig dossiers te vinden. De dossiers zijn mede daardoor met enig opportunisme gekozen. Selectie op basis van heldere criteria is van belang. Op papier lijkt dit via de getrapte aanpak van het IAK en de daaronder vallende bedrijfseffectentoets geborgd te zijn. In de praktijk werkt dit niet zo, mede omdat het zoeken is waar het precies staat.

Inhoudelijk

Bij de panels zaten in alle gevallen *ondernemers aan tafel* die in de praktijk met de betreffende wet of regel hebben te maken. Hierbij is het van belang dat het gevarieerde ondernemers zijn wat betreft omvang, activiteit en plek in de keten om de verschillende kanten aan bod te laten komen. Ook als het *er weinig waren* resulteerde dit in een vruchtbare discussie, maar de opkomst was in een aantal gevallen wel laag.

Zowel betrokkenen bij de departementen (dossierhouders en regeldrukcoördinatoren) als ondernemers zijn positief over de bijeenkomsten. De panels leverden in vrijwel alle gevallen *nieuwe inzichten* op. Dossierhouders ervoeren het als nuttig en prettig om met ondernemers te praten die in de dagelijkse praktijk met de betreffende wet of regel te maken hebben.

De discussies gaven een aantal dossierhouders de bevestiging dat het departement met de betreffende wet of regel op de goede weg is. In alle gevallen kwamen punten naar voren die aanleiding gaven om nog eens naar de wet of regel te kijken. In bepaalde gevallen betrof het kleine aspecten, maar die wel degelijk voor belang zijn voor de werkbaarheid en uitvoerbaarheid van de regel voor de ondernemer en die door het betreffende departement anders niet waren gesignaleerd.

Het is nog te vroeg om te kunnen zeggen of de MKB-toetsen *daadwerkelijk hebben bijgedragen* aan een *grote werkbaarheid en uitvoerbaarheid* en aan een *lagere regeldruk*. Gezien het feit dat er wijzigingsvoorstellen zijn gedaan en dat dossierhouders zeggen nieuwe inzichten te hebben gekregen, lijkt het er wel op.

De hoeveelheid door de dossierhouders *geïnvesteerde tijd* is beperkt, met in het algemeen 1 à 2 mensdagen. Vooraf kon de MKB-toets rekenen op de nodige weerstand bij dossierhouders, mede omdat men verwachtte er veel tijd aan kwijt te zijn. Het ministerie van EZK, en in het geval van één panelbijeenkomst een regeldrukcoördinator, was wel veel tijd en capaciteit kwijt om de MKB-toetsen te organiseren. EZK ontlast hiermee de collega-departementen die dit prettig vinden, maar daarmee wordt de MKB-toets niet snel een natuurlijk of logisch onderdeel van het voorbereidingsproces van een wet of beleidsregel.

De ondernemers beoordelen de *vooraf toegestuurde informatie* als adequaat. De koepels willen deze informatie graag tijdig hebben zodat er voldoende tijd is om geschikte ondernemers te vinden. De werkverdeling zoals die bij de meeste panels was tussen EZK (voorzitterschap en verslaglegging) en departement (inhoudelijke inbreng) was prettig en effectief.

Het *verslag* was ook in het algemeen naar tevredenheid van de ondernemers, maar vooral willen zij op de hoogte worden gehouden wat de MKB-toets heeft bewerkstelligd. Zij hebben er begrip voor dat dit soms enige tijd duurt, maar verwachten wel een bericht wat hun input inhoudelijk of anders procesmatig heeft opgeleverd.

4.2 Aanbevelingen

De voornaamste aandachtspunten uit de evaluatie zijn een goede selectie van dossiers, bredere toepassing van de MKB-toets en het selecteren van voldoende en geschikte ondernemers:

- Om een bredere toepassing van de MKB-toets te krijgen bij dossiers waarvoor dat zinvol is, is het zaak de MKB-toets structureel in te bedden in het

voorbereidingsproces van wetten en regels. Het is nu onderdeel van de bedrijfseffectentoets, maar verscholen. Maak dit explicieter, en zorg voor een helder protocol wanneer een MKB-toets gehouden moet worden. Enige pressie lijkt hierbij nodig om de MKB-toets een brede werking te laten krijgen.

- Het is de verantwoordelijkheid van de departementen zelf om de MKB-toets uit te voeren. De regeldrukcoördinatoren hebben hierin een rol door dossiers aan te dragen en een vinger aan de pols te houden. Een faciliterende rol vanuit EZK (of wellicht RVO) om kennis, capaciteit en netwerken te leveren, kan helpen om het instrument soepel en breed in te voeren.
- Om het vinden en benaderen van geschikte ondernemers te vergemakkelijken, lijkt het inderdaad zinvol om in samenwerking met de koepelorganisaties een database op te zetten met geïnteresseerde ondernemers. Per MKB-toets kan dan uit deze database een selectie worden gemaakt van ondernemers die met de betreffende wet of regel te maken hebben of krijgen.
- Zorg bij de selectie van paneldeelnemers voor ondernemers die op verschillende manieren met de wet of regel te maken hebben. Daarmee ontstaat dynamiek en scherpte in de discussie. Door te selecteren op SBI-code en bedrijfsgrootte kan hierop worden gestuurd. De betreffende branchevereniging kan adviseren om de selectie te verfijnen.

Enkele meer operationele aanbevelingen zijn:

- Faciliteer de deelnemers door voor een toegankelijke locatie te kiezen, met makkelijke en duidelijke parkeerfaciliteiten en een soepele ontvangst.
- Zorg dat tijdens de panelbijeenkomsten voldoende tijd is om details tot hun recht te laten komen, uitvoerbaarheid en werkbaarheid heeft vaak met details te maken.
- Zorg voor terugkoppeling naar de paneldeelnemers wat er met suggesties is gedaan, bij voorkeur inhoudelijk of anders procesmatig.

En tot slot:

- Evalueer over twee of drie jaar de MKB-toets op de vraag of deze daadwerkelijk leidt tot aanpassingen die de werkbaarheid en uitvoerbaarheid vergroten en de regeldruk verkleinen.

Bijlage 1. Geïnterviewden

Dossierhouders en regeldrukcoördinatoren

- Maya Bharos - Ministerie van SZW
- Anke Broeders - Ministerie van Financiën
- Diana Euser - Ministerie van IenW
- Peter Frijns - Ministerie van IenW
- Wiebe de Jong - Ministerie van SZW
- Enrique Madereel - Ministerie van EZK
- Suzanne van Melis - Ministerie van JenV
- Erika Smale - Ministerie van VWS
- Krijn de Veer - Ministerie van VWS
- Melanie van Vugt - Ministerie van VWS
- Wanda Weeber - Ministerie van Financiën

Koepelorganisaties bedrijfsleven

- Djoeke Altena - Ondernemend Nederland
- Rob Wolthuis - MKB Nederland

Begeleidingscommissie

- Peter Sevat - Ministerie van EZK
- Edwin Streefkerk - Ministerie van EZK

Deelnemers MKB panelbijeenkomsten

- Gradus Bekendam - Suez
- Petra de Boevere - De Vuurtoren
- Mark van Dam - Camping Het Wieskamp
- Gert-Jan van Heijningen - Offset en Zeefdrukkerij Ponderosa
- Bob Kaptein - Maison Kelder
- Marcel Rood - Bakkerij Goedhart
- Remco Valkman - Nestrix
- Leon Vermeulen - Dreamflowers
- Dhr. van der Wal - Bakkerij Van der Wal - Jolink
- Cor Wittekoek - Vlakglas Recycling Nederland
- Janet Seidel - Novon Schoonmaak
- Niels Haesen - STN Dienstencentrum BV

Bijlage 2. Gespreksleidraad

U heeft recent deelgenomen aan een panelbijeenkomst in het kader van de 'MKB-toets voorgenomen wet- en regelgeving'. Deze MKB-toetsen zijn in het afgelopen jaar als pilot uitgevoerd onder regie van het ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK). Het doel van de MKB-toets is om ondernemers in het midden- en kleinbedrijf in een vroeg stadium de gelegenheid te geven om op basis van hun praktijkervaring input te leveren op de aangegeven beleids- of wetsvoorstellen.

In opdracht van het ministerie van EZK voert Decisio momenteel een evaluatie uit of de opzet en systematiek van de MKB-toets voldoen, of dat wellicht aanpassingen in de procedures nodig zijn. Daarin zijn alle zeven tot dusverre georganiseerde MKB-toetsen onderwerp van onderzoek (zie schema).

Uitgevoerde MKB-toetsen en betrokken departementen

MKB-toets	Departement
Aanpassing Werkkostenregeling	FIN
Winkeltijden	EZK
Warenwetbesluit Meel en Brood	VWS
Thuiskopieheffing	JenV
Berekeningsmethode Terugverdiendtijdmethodiek	EZK
Energiebesparende maatregelen	SZW
Afschaffen doelgroepverklaring Loonkostenvoordeel (LKV)	lenW
EVOA	

Onderdeel van de evaluatie is een gespreksronde onder de dossierhouders van de verschillende ministeries, betrokkenen bij MKB-Nederland en ONL, en de paneeldeelnemers zelf. Wij gaan dus ook graag met u in gesprek. De volgende gespreksonderwerpen staan daarbij centraal:

- Beoordeelt u de hoeveelheid tijd die u heeft gestoken in de panelbijeenkomst als acceptabel?
- Was de opzet zodanig dat u uw ideeën kwijt kon?
- Wat vond u van de vertegenwoordiging vanuit de ondernemers, was daarmee het veld goed 'afgedekt'?
- Heeft u het gevoel dat het ministerie openstond voor uw opmerkingen?
- Was de vooraf toegestuurde informatie helder en adequaat?
- Was het verslag / de terugkoppeling naar tevredenheid?
- Wat zou er verbeterd kunnen worden qua opzet/aanpak van de panelbijeenkomst / de MKB-toets?